

میزان انطباق فهرستنویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی
کتاب‌های فارسی موجود در لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84) -
(88) با AACR2

ناهید بنی اقبال¹
اشرف السادات بزرگی²
مریم السادات میرحیدری³

1391/2/12

دریافت:

تاریخ

تاریخ پذیرش: 1391/7/15

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف مقایسه فهرستنویسی توصیفی کتاب‌های فارسی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های 1384 - 1388 و تعیین میزان انطباق آن با قوانین فهرستنویسی انگلوآمریکن انجام شده است.

روش پژوهش: این پژوهش با استفاده از روش پیمایشی مقایسه‌ای و تحلیل محتوا انجام گرفته است. محتوای اطلاعات کتابشناختی لوح‌فشرده کتابشناسی ملی با اصل کتاب‌ها مقایسه و اطلاعات به دست آمده به وسیله سیاهه و آرسی محقق ساخته گردآوری شد. جامعه پژوهش مرکب از 201144 پیشینه کتابشناختی بود که نمونه‌ای شامل 1902 عنوان پیشینه کتابشناختی از لوح‌فشرده کتابشناسی ملی با روش نمونه‌گیری تصادفی منظم استخراج شد تا میزان تطابق و کیفیت فهرستنویسی این پیشینه‌ها با قواعد فهرستنویسی انگلوآمریکن، مورد بررسی قرار گیرد.

یافته‌ها: به طور کل فهرستنویسی توصیفی کتاب‌های فارسی جمعاً در 82 درصد موارد صحیح عمل شده و در 18 درصد موارد صحیح عمل نشده است. در این میان ناحیه وضعیت نشر دارای بیشترین درصد صحت (3/96 درصد) و کمترین درصد خطا (7/3 درصد) و ناحیه یادداشت‌ها دارای کمترین درصد صحت (85/59 درصد) و بیشترین درصد خطا (15/40 درصد) بوده است. از طرفی آزمون خیدو - با احتساب 90 درصد صحت و 10 درصد خطا - بیانگر این نکته است که میان میزان صحت فهرستنویسی در نواحی مورد مطالعه تفاوت معنی‌داری وجود دارد. به طوری که در ناحیه یادداشت به طور معنی‌داری کمتر از حد استاندارد و در وضعیت نشر بیشتر از

¹ - استادیار کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال
nbaniqbal@yahoo.com

² - استادیار کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال و عضو هیأت علمی بازنشسته کتابخانه ملی ایران

bozorgi535@yahoo.com

³ - دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال
m.s.mirheidari@gmail.com

میزان انطباق فهرستنویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در
لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84 - 88) با AACR2

حد استاندارد است. در سایر نواحی کیفیت صحت برابر با قواعد
آنگلوآمریکن است.

نتیجه‌گیری: با توجه به محاسبات آماری میان میزان خطا در سال‌های
مورد مطالعه تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. بر این اساس، می‌توان
نتیجه گرفت که کتابخانه ملی در انجام فهرستنویسی توصیفی کتاب‌های
فارسی به طور نسبی دارای عملکرد مطلوبی بوده است.

کلیدواژه‌ها: فهرستنویسی توصیفی؛ کتاب‌های فارسی؛ لوح‌فشرده
کتابشناسی ملی ایران؛ قواعد فهرستنویسی انگلوآمریکن

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

سازماندهی اطلاعات همواره یکی از دغدغه‌ها و کارکردهای اصلی هر کتابخانه‌ای است که نقش زیربنایی در فرایند مدیریت اطلاعات (تولید، توزیع و اشاعه) دارد. اصول و قواعد تدوین شده در این زمینه، در طول زمان توسعه و گسترش یافته و هدف آن ایجاد چارچوبی در سازماندهی اطلاعات می‌باشد. (fattahi, 2007) سرعت دستیابی به منابع اطلاعاتی مورد نیاز و اطمینان از جامعیت و صحت آن، از عواملی است که با سازماندهی دقیق و صحیح منابع کتابخانه‌ای میسر خواهد شد.

به همین منظور نسخه الکترونیکی کتابشناسی ملی ایران را می‌توان یکی از ابزارها و پایگاه‌های مورد استناد در فرایند فهرستنویسی و انتقال اطلاعات کتابشناختی قلمداد کرد که در راستای همگونی فهرستنویسی کتابخانه‌های کل کشور و جلوگیری از انجام کارهای تکراری، افزایش سرعت بازیابی منابع اطلاعاتی، صرفه‌جویی در بودجه و نیروی انسانی و از همه مهمتر صحت و درستی اطلاعات، نقش مفید و به‌سزایی ایفا می‌نماید. تا آنجا که بسیاری از کتابخانه‌های کشور بنا به دلایل مذکور و حرکت به سوی هماهنگسازی اطلاعات برای ایجاد یک شبکه اطلاع‌رسانی کشوری و همچنین تسریع در روند فهرستنویسی و چرخه اطلاعات، استفاده از پیشینه‌های کتابشناختی موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی کتابخانه ملی اعم از لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران و یا OPAC کتابخانه ملی را برگزیده‌اند.

با این وجود همواره این دغدغه و نگرانی وجود دارد که فهرستنویسی منابع اطلاعاتی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران تا چه میزان با قواعد و استانداردهای فهرستنویسی انگلوآمریکن⁴ تطابق دارد.

این پژوهش درصدد است تا ضمن آگاه کردن کتابداران و فهرستنویسان کتابخانه ملی از وضعیت موجود پیشینه‌های کتابشناختی، پیشنهادهای نیز جهت بهبود اقدام‌های آتی در اختیار قرار دهد. یافته‌های این پژوهش می‌تواند ضمن شناسایی کیفیت و نقاط قوت و ضعف پیشینه‌های فهرستنویسی کتابخانه ملی به مدیران آن سازمان اطلاعات لازم را ارائه نموده و به آنان مدد رساند جهت خدمات مطلوب برنامه‌ریزی مناسب انجام دهند، و امکان ارتقاء کیفیت خدمات حاصل خواهد گشت.

از آنجا که کتابخانه ملی خود را ملزم به رعایت قواعد فهرستنویسی انگلوآمریکن در شیوه فهرستنویسی منابع می‌داند⁵، پژوهش حاضر در صدد است تا با بررسی پیشینه‌های کتابشناختی کتابخانه ملی ایران به تعیین میزان انطباق فهرستنویسی توصیفی کتاب‌های فارسی با قواعد یادشده بپردازد تا مشخص شود که پیشینه‌های کتابشناختی موجود در این لوح فشرده تا چه میزان با قواعد فهرستنویسی انگلوآمریکن تطابق دارد.

4. Anglo American Cataloging Rules, 2 nd edition (AACR2)

2- چنانچه در مقدمه کتاب سرعنوان‌های موضوعی - ویراست 3 - به این مطلب اشاره شده است.

میزان انطباق فهرستنویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در
لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84 - 88) با AACR2

به نظر می‌رسد بسامد نمونه‌های عدم تطابق در پیشینه‌های کتابشناختی مندرج در لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران رو به افزایش است و با توجه به اینکه تاکنون پژوهشی درباره بررسی و تجزیه و تحلیل این پیشینه‌ها از لحاظ مطابقت با قواعد و استانداردهای فهرستنویسی و تطابق آنها با اصل کتاب‌های موجود در کتابخانه صورت نپذیرفته این مسئله، انگیزه-ای جهت انجام پژوهش حاضر شد.

اهمیت فهرستنویسی، در امر اطلاع‌رسانی، در همه کتابخانه‌ها، موجب انجام پژوهش‌های متعددی به منظور ارزیابی آن از جنبه‌های گوناگون شده است، اما با توجه به پیشینه‌های ارائه شده در رابطه با پژوهش حاضر که در ایران در پایگاه‌های ایران‌داک (IranDoc)، پرتال جامع علوم انسانی و *magiran* با کلید واژه فهرستنویسی کتاب‌های فارسی، قواعد انگلوآمریکن و میزان انطباق و نیز در پایگاه‌های *Proquest*, *Emerald*, *Ebsco* با کلید واژه‌های *Persian books cataloging, Anglo-American rules* انجام گرفت در اکثر پژوهش‌ها بیشتر به بررسی میزان همگونی فهرستنویسی دیگر کتابخانه‌ها با پیشینه‌های کتابشناسی ملی ایران و یا روابط کتابشناختی در فهرستنویسی کتابشناسی ملی ایران و میزان همگونی عناصر اطلاعاتی در فهرست‌های کتابشناسی ملی ایران پرداخته شده است و کمتر به بررسی و تجزیه و تحلیل این پیشینه‌ها از لحاظ مطابقت با قواعد و استانداردهای فهرستنویسی و مقایسه آن با اصل کتاب پرداخته اند. در ذیل مطالعات انجام شده در زمینه‌هایی که تصور می‌رود به پژوهش حاضر نزدیک باشند، ارائه شده است.

در بررسی لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران از دو جنبه محتوایی و ساختاری که توسط حاج زین‌العابدینی... [و دیگران] *Hajzeinolabedini, & etc.* (2000) انجام شده به مواردی از مشکلات مانند اشکالات فهرستنویسی در عدم تطابق پیشینه‌ها با قواعد فهرستنویسی انگلوآمریکن و استاندارد بین‌المللی کتابنامه نویسی و همچنین اشکال در ورود اطلاعات مانند اشتباه‌های تایپی، اشتباه در استفاده از علائم و جابجایی‌های فیلدها به صورت موردی و بدون محاسبات آماری اشاره شده است.

عزیزیان (Azizian, 2007)، در پژوهش خود به تحلیل همگونی عناصر اطلاعاتی در فهرستنویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی پرداخته و در ده حوزه دانش بشری (طبق رده‌بندی ده‌دهی دیویی) میزان‌های همگونی را در سرشناسه 84/5 درصد، در عنوان 85 درصد، در موضوع 68 درصد و رده‌بندی (دیویی و کنگره) 84/7 درصد ذکر کرده است.

وضعیت فهرستنویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی کتابخانه ملی ایران نیز در یک فاصله انتشاراتی توسط شعبانی، محفوظی و سعادت (Shabani; Mahfoofi; Saadat, 2009) مورد بررسی قرار گرفته و به این نتیجه رسیده‌اند که به طور کلی در 83/76 درصد موارد، صحیح عمل شده و در 16/24 درصد موارد صحیح عمل نشده است. چنانچه رده‌بندی دارای بیشترین درصد صحت (86/25 درصد) و فهرستنویسی تحلیلی دارای کم‌ترین درصد صحت

(81/28 درصد) بوده است. بر این اساس، کتابخانه ملی در انجام فهرستنویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی دارای عملکرد مطلوبی ارزیابی شده است.

در مقایسه عناصر اطلاعاتی پیشینه‌های فهرستنویسی پیش از انتشار (فیفا) و فهرستنویسی پس از انتشار (فاپا) کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در میزان همگونی عناصر اطلاعاتی سرشناسه، عنوان، وضعیت نشر، مشخصات ظاهری، موضوع، رده‌بندی و شناسه افزوده در ده حوزه دانش بشری که توسط ربیعی و باب الحوائجی (Rabiei; Babolhvaeji, 2011) مورد بررسی قرار گرفت، بیشترین همگونی در عنصر سرشناسه و سپس به ترتیب در موضوع، شناسه افزوده، رده‌بندی، عنوان، وضعیت نشر و مشخصات ظاهری ذکر گردید.

نشاط (Neshat, 2001)، فتوحی (Fotuhi, 2000) و زارع زاده (Zarezadeh, 2002) نیز در پژوهش‌های خود بیشتر به بررسی میزان همگونی فهرستنویسی دیگر کتابخانه‌ها با پیشینه‌های کتابشناسی ملی و یا روابط کتابشناختی در فهرستنویسی کتابشناسی ملی و میزان همگونی عناصر اطلاعاتی در فهرست‌های کتابشناسی ملی پرداخته‌اند که به علت طولانی شدن مطلب تنها به نام آنها اکتفا شد.

در پایگاه Worldcat و OCLC اشتباهات چاپی موجود در رکوردهای کتابشناختی توسط بیل و کافادار (Beall, Kafadar, 2004) بررسی شده و فهرست‌های محلی موجودی 5 کتابخانه و اشتباهات چاپی نواحی توصیف موجود در رکوردهای کتابشناختی هر کتابخانه که صحیح یا اشتباه عمل کرده‌اند را جستجو و تعیین کردند.

در برآورد پنج ساله از تأثیر قوانین در شکل سرشناسه در قوانین فهرستنویسی انگلو-آمریکن بر فهرست‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای منتخب که توسط تایلور (Taylor, 1981) انجام گرفت به بررسی تفاوت‌های میان سرشناسه نام، عنوان قراردادی و سرشناسه‌های پیوسته ایجاد شده مطابق با AACR2 و دستورالعمل‌های اولیه بنا شده و مقایسه ناهمگونی میان آن‌ها در فهرست‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای پرداخته شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که نسبت اختلاف در سرشناسه‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای 14 و 20 درصد است و نسبت ناهمگونی میان نیم تا 2/3 می‌باشد.

پژوهش حاضر از آن جهت کار جدیدی را ارائه خواهد داد که با بررسی و تطابق اصل کتاب‌های موجود در کتابخانه با پیشینه‌های مندرج در لوح فشرده کتابشناسی ملی، به بررسی و تجزیه و تحلیل این پیشینه‌ها از لحاظ مطابقت با قواعد و استانداردهای فهرستنویسی می‌نماید و به این ترتیب وضعیت حاکم بر فهرستنویسی منابع کتابی را تا حد امکان توسط کتابخانه ملی نمایان می‌سازد. معیار سنجش در این بررسی قواعد مورد تأیید فهرستنویسی در قواعد انگلو-آمریکن خواهد بود.

میزان انطباق فهرستنویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84 - 88) با AACR2

هدف اصلی این پژوهش تعیین وضعیت میزان رعایت استانداردهای قوانین فهرستنویسی انگلوآمریکن در فهرستنویسی توصیفی کتاب‌های فارسی موجود در لوح‌فشرده کتابشناسی ملی جمهوری اسلامی ایران است. اهداف فرعی:

- مشخص کردن نقاط قوت و ضعف کیفیت فهرستنویسی توصیفی کتاب‌های فارسی در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، بر اساس قواعد فهرستنویسی انگلوآمریکن؛
  - تعیین کیفیت فهرستنویسی از لحاظ رعایت ثبت املا صحیح کلمات، جا افتادگی کلمات، جدانویسی یک کلمه و یا سرهم نویسی دو کلمه با یکدیگر که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته‌اند؛
  - کمک به آگاهی‌های لازم برای ارتقاء سطح فهرستنویسی در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- جهت جلوگیری از اطاله کلام از ذکر پرسش‌های پژوهش بدون پاسخ و فرضیه‌های پژوهش بدون آزمون خودداری شد و بررسی همه آنها در یافته‌های پژوهش انجام گردید.

روش پژوهش

پژوهش حاضر به روش پیمایش مقایسه‌ای با بررسی انطباق اطلاعات کتابشناختی پیشینه‌های موجود در لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران و اصل کتاب‌ها و تحلیل محتوای صحت پیشینه‌ها در نواحی توصیف کتابشناختی انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش را کلیه کتاب‌های فارسی منتشره در طی سال‌های 1384 - 1388 موجود در چهاردهمین ویرایش لوح‌فشرده کتابشناسی ملی جمهوری اسلامی ایران تشکیل داده است. با توجه به وسعت جامعه مورد بررسی از روش نمونه‌گیری تصادفی منظم (سیستماتیک) متناسب با حجم استفاده شده است. کتابشناسی ملی در کل سال‌های مورد بررسی دارای 201144 پیشینه کتابشناختی است که جدول شماره 1 این تعداد را به تفکیک سال‌های مورد بررسی نشان می‌دهد. حجم نمونه این پژوهش با استفاده از جدول تعیین نمونه مورگان که با حدود اطمینان 95 درصد طراحی شده است، شامل 1902 عنوان پیشینه کتابشناختی می‌شود.

جدول 1. تعداد فهرست‌برگه‌های کتاب‌های فارسی کتابخانه ملی در فاصله انتشار 1384 - 1388

ردیف	سال	جامعه	نمونه
1	1384	35543	380
2	1385	39438	380
3	1386	38420	380
4	1387	36147	380
5	1388	51596	382
جمع		201144	1902

ابزار گردآوری اطلاعات سیاهه واری محقق ساخته است که به عنوان ابزار سنجش میزان تطابق نحوه فهرستنویسی توصیفی کتاب‌های موجود در کتابشناسی ملی ایران با قواعد انگلوآمریکن به کار گرفته شده است. برای تنظیم سیاهه واری مورد استفاده از قواعد انگلوآمریکن، دستنامه قواعد فهرستنویسی کتاب‌های فارسی به عنوان الگوهای استاندارد در فهرستنویسی بهره گرفته شده است و در نهایت سیاهه واری حاوی 33 عنصر کتابشناختی است.

از آنجا که این پژوهش به بررسی و تطابق عناصر توصیف کتاب‌های فارسی موجود در کتابخانه ملی ایران با اصل کتاب می‌پردازد، لذا نیاز به یافتن اصل کتاب‌های نمونه بود که این کار با جستجو و یافتن کتاب‌های مورد نظر در کتابخانه‌های بنیاد ایران‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران انجام گرفت و میزان تطابق و کیفیت فهرستنویسی پیشنهادی کتابشناختی نمونه با اصل کتابها، مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

در این بخش با توجه به یافته‌های پژوهش پاسخگویی به پرسش‌های مطرح شده و تجزیه و تحلیل نتایج انجام می‌گیرد. قبل از پاسخگویی به پرسش‌ها، لازم است ذکر شود که در کلیه جدول‌ها منظور از صحت، تطبیق کامل اطلاعات پیشنهادی کتابشناختی با قواعد فهرستنویسی انگلوآمریکن از لحاظ تطابق عنصر اطلاعاتی با اصل مدرک در رعایت صحیح علائم و نقطه گذاری‌ها، رعایت فواصل لازم بین کلمات، اشتباه املائی، جا افتادگی و آوردن کلمات اضافه و عدم ذکر عنصر اطلاعاتی است و منظور از خطا عدم رعایت یک یا چند نوع از موارد بالا و نیز عدم ذکر عنصر اطلاعاتی است که پس از تطابق با اصل کتاب مشخص شد که موجود است.

سؤال اول: تطابق پیشنهادی کتابشناختی در ناحیه عنوان و شرح پدیدآور با قواعد انگلوآمریکن به چه میزان است؟

در این ناحیه فهرست‌برگه‌های منتخب کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر حسب 8 عنصر توصیفی ارزشیابی قرار گرفت، که داده‌های جدول

میزان انطباق فهرست‌نویسی توصیفی پیشنهادی کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در
لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84 - 88) با AACR2

شماره 2 میزان تطابق در این ناحیه را با قواعد انگلوآمریکن نشان
می‌دهد.

جدول 2. میزان تطابق پیشینه‌های کتابشناختی در ناحیه عنوان و شرح پدیدآور با قواعد انگلوآمریکن

نتیجه	مقدار χ^2	یافته‌های ارزشیابی				تعداد فهرست برگه‌ها	میزان تطابق عناصر توصیف با قواعد انگلوآمریکن	شماره پرسش	ناحیه
		خطا		صحت					
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی				
آزمون معنی دار نیست	0/49	12/09	230	87/91	1672	1902	عنوان کامل	1	ناحیه عنوان و شرح پدیدآور
آزمون معنی دار است	8/76	18/88	27	81/12	116	143	عنوان قراردادی	2	
آزمون معنی دار است	18/18	22/79	124	77/21	420	544	عنوان فرعی	3	
آزمون معنی دار است	177/78	50	8	50	8	16	عنوان برابر	4	
آزمون معنی دار است	177/78	50	4	50	4	8	عنوان به زبان‌های	5	
آزمون معنی دار نیست	2/82	15/04	286	84/96	1616	1902	تکرار نام پدیدآور	6	
آزمون معنی دار نیست	1/98	5/78	110	94/22	1792	1902	شرح مسئولیت	7	
آزمون معنی دار نیست	3/55	15/65	110	84/35	593	703	نام پدیدآور همکار و نقش پدیدآور همکار	8	
آزمون معنی دار نیست	0/76	12/63	899	87/37	6221	7120	میانگین درصد کل		

داده‌های جدول 2 نشانگر آن است که بیشترین تطابق به ترتیب در شرح مسئولیت و عنوان کامل به میزان (94/22 و 87/9 درصد صحت، 5/78 و 12/9 درصد خطا) و کمترین تطابق در قسمت عنوان به زبان‌های دیگر و عنوان برابر با (50 درصد صحت، 50 درصد خطا) مشاهده می‌شود. چنانچه در جدول فوق ملاحظه می‌شود برای بررسی وجود تفاوت آماری معنادار در میزان تطابق نواحی توصیف پیشینه‌های کتابشناختی مندرج در لوح فشرده کتابشناسی ملی با قواعد انگلوآمریکن از آزمون آماری خی دو استفاده شده است، آزمون خی دو یک آزمون ناپارامتری است که در آن بر مبنای فراوانی (تعداد) مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار به بررسی یک متغیر در جامعه مورد پژوهش پرداخته می‌شود (Mansurfar, 2010). از آنجا که هدف بررسی یک متغیر است از این آزمون برای بررسی فرضیه‌های توصیفی استفاده شده است. نتایج آزمون برای میزان تطابق عنوان قراردادی، عنوان فرعی، عنوان برابر و عنوان به زبان‌های دیگر با قواعد انگلوآمریکن معنی‌دار است که نشان می‌دهد این تطابق به صورت

میزان انطباق فهرست‌نویسی توصیفی پیشنهادی کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84 - 88) با AACR2

معنی‌داری رعایت نشده است. در سایر موارد و همچنین میانگین درصد کل آزمون معنی‌دار نیست که نشان می‌دهد حداقل خطا وجود دارد.

سؤال دوم: تطابق پیشنهادی کتابشناختی در ناحیه ویرایش با قواعد انگلوآمریکن به چه میزان است؟
در این ناحیه فهرست برگه‌های منتخب کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر حسب 2 عنصر توصیفی مورد ارزشیابی قرار گرفت، که داده‌های جدول 3 میزان این تطابق را نشان می‌دهد.

جدول 3. میزان تطابق پیشنهادی کتابشناختی در ناحیه ویرایش با قواعد انگلوآمریکن

نتیجه	مقدار χ^2	یافته‌های ارزشیابی				تعداد فهرست برگه‌ها	میزان تطابق عناصر توصیف با قواعد انگلوآمریکن	شماره پرسش	نوع
		خطا		صحت					
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی				
آزمون معنی‌دار نیست	0/0006	25/10	4	75/89	35	39	شماره ویرایش	ویرایش	
0	0	0	0	0	0	0	شرح ویرایش		
آزمون معنی‌دار نیست	0/0006	25/10		75/89		میانگین درصد کل			

میزان تطابق شماره ویرایش با قواعد انگلوآمریکن دارای (89/75 درصد صحت، 10/25 درصد خطا) است. همچنین در میان رکوردهای مورد بررسی اطلاعاتی در قسمت شرح ویرایش یافت نشد. از طرفی، چنانچه در جدول 3 ملاحظه می‌شود، مقدار χ^2 دو از لحاظ آماری معنی‌دار نیست که نشان می‌دهد میزان تطابق شماره ویرایش با قواعد انگلوآمریکن با حداقل خطا انجام گرفته است. تنها خطایی که در ناحیه ویرایش در پیشنهادی کتابشناختی دیده شد، 4 ایراد در عدم ذکر عنصر اطلاعاتی بود و در بقیه موارد ایرادی بر این ناحیه وارد نبود.

سؤال سوم: تطابق پیشنهادی کتابشناختی در ناحیه وضعیت نشر با قواعد انگلوآمریکن به چه میزان است؟
در این ناحیه فهرست برگه‌های منتخب کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر حسب 3 عنصر توصیفی مورد ارزشیابی قرار گرفت، که داده‌های

جدول شماره 4 میزان تطابق در این ناحیه را با قواعد انگلوآمریکن نشان می‌دهد.

میزان انطباق فهرست‌نویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84 - 88) با AACR2

جدول 4. میزان تطابق پیشینه‌های کتابشناختی در ناحیه وضعیت نشر با قواعد انگلوآمریکن

نتیجه	مقدار χ^2	یافته‌های ارزشیابی				تعداد فهرست‌برگه‌ها	میزان تطابق عناصر توصیف با قواعد انگلوآمریکن	شماره پرسش	ناحیه وضعیت نشر
		خطا		صحت					
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی				
آزمون معنی‌دار است	11/1	0	0	100	1902	1902	محل انتشار	1	
آزمون معنی‌دار نیست	1	6/95	132	93/05	1770	1902	ناشر	2	
آزمون معنی‌دار نیست	3/8	4/15	79	95/85	1823	1902	تاریخ انتشار	3	
آزمون معنی‌دار است	92/6	3/7	211	96/3	5495	5706	میانگین درصد کل		

داده‌های جدول 4 نشانگر آن است که بیشترین تطابق در محل انتشار و تاریخ انتشار به میزان (100 و 95/85 درصد صحت، 0 و 4/15 درصد خطا) و کم‌ترین تطابق در قسمت ناشر با (93/5 درصد صحت، 6/95 درصد خطا) است. از طرفی، چنانچه در جدول فوق ملاحظه می‌شود، آزمون‌های دو برای میزان تطابق محل انتشار با قواعد انگلوآمریکن و میانگین کل معنی‌دار است. با توجه به این که میزان صحت در این دو مقوله بالاست نشان می‌دهد این قواعد به طور معنی‌داری در حد زیاد رعایت شده است، اما آزمون برای میزان تطابق ناشر با قواعد انگلوآمریکن و میزان تطابق تاریخ انتشار با قواعد انگلوآمریکن از لحاظ آماری معنی‌دار نیست که نشان می‌دهد این قواعد با حداقل خطا انجام گرفته است.

سؤال چهارم: تطابق پیشینه‌های کتابشناختی در ناحیه مشخصات ظاهری با قواعد انگلوآمریکن به چه میزان است؟ در این ناحیه فهرست‌برگه‌های منتخب کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر حسب 3 عنصر توصیفی مورد ارزشیابی قرار گرفت، که داده‌های جدول شماره 5 میزان تطابق در این ناحیه را با قواعد انگلوآمریکن نشان می‌دهد.

جدول 5. میزان تطابق پیشینه‌های کتابشناختی در ناحیه توصیف مادی با قواعد انگلوآمریکن

نتیجه	مقدار χ^2	یافته‌های ارزشیابی				تعداد فهرست‌برگه‌ها	میزان تطابق عناصر توصیف با قواعد انگلوآمریکن	شماره پرسش	ناحیه
		خطا		صحت					
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی				
آزمون معنی‌دار است	16/8	22/3	424	77/7	1478	1902	تعداد صفحات یا جلدها	1	ناحیه مشخصات ظاهری
آزمون معنی‌دار است	14/8	21/5	186	78/5	678	864	اطلاعات تصاویر (مصور، جدول و ...)	2	
آزمون معنی‌دار است	0/120	85/42	3	15/57	4	7	مواد همراه	3	
آزمون معنی‌دار است	12/31	11/22	613	77/9	2160	2773	میانگین درصد کل		

داده‌های جدول 5 نشانگر آن است که بیشترین تطابق در تعداد صفحات یا جلدها و اطلاعات تصاویر به ترتیب به میزان (77/7 و 78/5 درصد صحت، 22/3 و 21/5 درصد خطا) و کم‌ترین تطابق در قسمت مواد همراه با (57/15 درصد صحت، 42/85 درصد خطا) است.

از طرفی، چنانچه در جدول فوق ملاحظه می‌شود، تمامی آزمون‌های انجام شده برای گزینه‌های جدول از لحاظ آماری معنی‌دار نیست با توجه به این که میزان صحت کمتر از حد انتظار (90 درصد) است نشان می‌دهد گزینه‌های فوق به طور معنی‌داری کمتر از حد انتظار رعایت شده است.

سؤال پنجم: تطابق پیشینه‌های کتابشناختی در ناحیه فروست با قواعد انگلوآمریکن به چه میزان است؟ در این ناحیه فهرست برگه‌های منتخب کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر حسب 4 عنصر توصیفی مورد ارزشیابی قرار گرفت، که داده‌های جدول شماره 6 میزان تطابق در این ناحیه را با قواعد انگلوآمریکن نشان می‌دهد.

جدول 6. میزان تطابق پیشینه‌های کتابشناختی در ناحیه فروست‌ها با قواعد انگلوآمریکن

نتیجه	مقدار	یافته‌های ارزشیابی		تعداد فهرست‌برگه‌ها	میزان تطابق عناصر توصیف با قواعد	شماره	ناحیه
		خطا	صحت				

میزان انطباق فهرست‌نویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84 - 88) با AACR2

	پرسش	انگلوآمریکن	ا	فرا وانی	درصد	فرا وانی	درصد	χ^2
ناحیه فروست	1	عنوان فروست اصلی	622	537	86/34	85	66/13	1/5
	2	شماره فروست اصلی	565	362	64/08	203	35/92	7/74
	3	عنوان فروست فرعی	171	165	5/96	6	3/5	4/7
	4	شماره فروست فرعی	164	158	96/35	6	65/3	4/5
	میانگین درصد کل		1522	1222	80/29	300	19/17	5/10

داده‌های جدول 6 نشانگر آن است که بیشترین تطابق در عنوان فروست فرعی و شماره فروست فرعی ترتیب به میزان (5/96 و 35/96 درصد صحت، 5/3 و 65/3 درصد خطا) و کمترین تطابق در قسمت شماره فروست اصلی و عنوان فروست اصلی به میزان (8/64 و 34/86 درصد صحت، 92/35 و 66/13 درصد خطا) است.

از طرفی، چنانچه در جدول فوق ملاحظه می‌شود، به غیر از میزان تطابق عنوان فروست اصلی با قواعد انگلوآمریکن که نتیجه آزمون آن معنی‌دار نیست و نشان می‌دهد این گزینه با حداقل خطا رعایت شده در سایر گزینه‌ها آزمون از لحاظ آماری معنی‌دار است، اما با توجه به اینکه میزان درصد صحت برای میزان تطابق عنوان فروست فرعی با قواعد انگلوآمریکن و میزان تطابق شماره فروست فرعی با قواعد انگلوآمریکن از حد انتظار (90 درصد) بالاتر است باید گفت این گزینه‌ها به طور معنی‌داری در حد بالاتر از انتظار رعایت می‌شوند، اما آزمون برای میزان تطابق شماره فروست اصلی با قواعد انگلوآمریکن و میانگین کل هم معنی‌دار است، اما با توجه به این که میزان صحت کمتر از حد انتظار است باید گفت این گزینه‌ها به طور معنی‌داری کمتر از حد انتظار رعایت می‌شوند.

سؤال ششم: تطابق پیشینه‌های کتابشناختی در ناحیه یادداشت با قواعد انگلوآمریکن به چه میزان است؟ در این ناحیه فهرست برگه‌های منتخب کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر حسب 13 عنصر توصیفی مورد ارزشیابی قرار گرفت، که داده‌های جدول شماره 7 میزان تطابق در این ناحیه را با قواعد انگلوآمریکن نشان می‌دهد.

جدول 7. میزان تطابق پیشینه‌های کتابشناختی در ناحیه یادداشت‌ها با قواعد انگلوآمریکن

نتیجه	مقدار χ^2	یافته‌های ارزشیابی				تعداد فهرست برگه‌ها	میزان تطابق عناصر توصیف با قواعد انگلوآمریکن	شماره پرسش	ناحیه
		صحت		خطا					
		فرا وانی	درصد	فرا وانی	درصد				
آزمون معنی‌دار است	19/3	16	82/76	23/18	53	69	1	ماهیت، دامنه، شکل	

آزمون معنی دار است	8/1	/51 18	15	/49 81	66	81	زبان اثر، اقتباس	2	ناجیه یادداشت
آزمون معنی دار است	5/8	2/77	1	/23 97	35	36	عنوان دیگر	3	
آزمون معنی دار است	79	/66 36	33	/34 63	57	90	عنوان روی جلد	4	
آزمون معنی دار است	/4 237	/22 56	357	/78 43	278	635	عنوان لاتینی شده	5	
آزمون معنی دار است	4/9	/66 16	4	/34 83	20	24	بالای عنوان	6	
آزمون معنی دار است	/4 667	87/5	14	12/5	2	16	عنوان عطف	7	
آزمون معنی دار است	2/2	/42 14	29	/58 85	172	201	نام عنوان اصلی	8	
آزمون معنی دار است	/2 124	/43 43	43	/57 56	56	99	واژه نامه	9	
آزمون معنی دار است	/6 107	/11 41	426	/89 58	610	1036	کتابنامه	10	
آزمون معنی دار است	/9 114	/16 42	199	/84 57	273	472	نمایه	11	
آزمون معنی دار است	40/4	/06 29	59	/94 70	144	203	اطلاعات مرتبط	12	
آزمون معنی دار است	19	/07 23	9	/93 76	30	39	مندرجات	13	
آزمون معنی دار است	/6 834	/15 40	1205	59.8 5	1796	3001	میانگین درصد کل		

داده های جدول 7 نشانگر آن است که بیشترین تطابق در عنوان دیگر و عنوان اصلی به ترتیب به میزان (97/23 و 85/58 درصد صحت، 2/77 و 14/42 درصد خطا) و کمترین تطابق در قسمت عنوان عطف با (12/5 درصد صحت، 87/5 درصد خطا) است.

از طرفی، چنانچه در جدول فوق ملاحظه می شود آزمون خرد و برای تمامی گزینه ها از لحاظ آماری معنی دار است، اما تنها در گزینه میزان تطابق عنوان دیگر با قواعد انگلو آمریکن میزان صحت بالاتر از حد انتظار (90 درصد) است که نشان می دهد این گزینه به طور معنی داری بیشتر از حد انتظار رعایت شده است، اما در سایر گزینه ها آزمون معنی دار، میزان صحت کمتر از حد انتظار است که نشان می دهد این گزینه ها به طور معنی داری با خطای بالا انجام می شود.

سؤال هفتم: میزان مراعات ثبت املاي صحیح کلمات، جا افتادگی ها، جدانویسی ها و سرهمنویسی های (پیوسته نویسی های) کلمات در نواحی فوق به چه میزان است؟

میزان مراعات ثبت املاي صحیح کلمات، جا افتادگی ها، جدانویسی ها و سرهمنویسی های (پیوسته نویسی های) کلمات در نواحی توصیف از موارد مهمی است که باید مورد توجه قرار گیرد. بدین منظور بررسی های لازم در رعایت فواصل لازم بین کلمات از قبیل پیوسته نویسی ها و جدانویسی، جا افتادگی ها و یا آوردن کلمات اضافه و اشتباه های املايی در عناصر

میزان انطباق فهرست‌نویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84 - 88) با AACR2

توصیف نواحی مختلف انجام گرفت. جدول 8 میزان درصد خطاهای موجود در نواحی مورد بررسی در این پژوهش را نمایش می‌دهد.

جدول 8. میانگین درصد خطا در علائم و نقطه گذاری‌ها و رعایت فواصل لازم بین کلمات، اشتباه املایی، جا افتادگی و آوردن کلمات اضافه

ردیف	ناحیه	عدم تطابق عنصر اطلاعاتی با اصل مدرک و رعایت صحیح علائم و نقطه‌گذاری‌ها (درصد)	عدم رعایت فواصل لازم بین کلمات، اشتباه املایی، جا افتادگی و آوردن کلمات اضافه (درصد)
1	عنوان و شرح پدیدآور	16/66	7/23
2	ویرایش	9/52	0
3	وضعیت نشر	5/42	3/99
4	مشخصات ظاهری	32/78	0
5	فروستها	19/32	0/55
6	یادداشت	39/62	3/05
	میانگین جمع کل	20/55	2/47

با یک دید کلی به جدول 8 می‌توان دریافت که بیشترین درصد خطا (7/23 درصد خطا) در عدم رعایت فواصل لازم بین کلمات، اشتباه‌های املایی، جا افتادگی و آوردن کلمات اضافه در ناحیه عنوان و شرح پدیدآور است. و از آنجایی که این ناحیه یکی از پرکاربردترین نواحی در جستجوی منابع توسط کاربران و کتابداران برای بازبینی و انتقال پیشینه‌های کتابشناختی از لوح‌فشرده به نرم‌افزارهای کتابداری موجود در کتابخانه‌ها می‌باشد، لذا این معایب باعث اختلالات عمده‌ای در بازیابی پیشینه‌ها و عدم بازیابی مدارک جستجو شده می‌شود.

از آنجا که ورود اطلاعات یکی از مهم‌ترین بخش‌های کار ایجاد پایگاه اطلاعاتی است که بسیاری از اشکالات موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی ناشی از نقص در این شاخص مهم است. به این ترتیب چگونگی استفاده از زبان و خط و شیوه‌های نوشتار در ورود و ذخیره اطلاعات می‌تواند هنگام بازیابی، در کاهش یا افزایش رکوردها مؤثر باشد. شیوه‌های گوناگون در نوشتن یک واژه، یکی از مشکلاتی است که در بازیابی مدارک مربوطه از طریق ابزارهای جستجو وجود دارد. در زبان فارسی که برخی از واژه‌ها به شکل‌های متفاوتی نوشته می‌شوند. شیوه نگارش فارسی باعث بروز چالش‌های جدی در امر سازمان‌دهی منابع این زبان شده است.

بیشترین اشکالاتی که در این پژوهش به چشم می‌خورد ناشی از ورود اطلاعات ناصحیح است که از جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

1. اشتباه در استفاده از علائم
2. اشتباهات تایپی و املائی: که باعث اشکال در امر بازیابی شده و کار جستجو و بازیابی را دچار اخلاص می‌کند.
3. عدم رعایت فواصل لازم بین کلمات از قبیل پیوسته نویسی دو کلمه و یا جدانویسی یک کلمه که باعث عدم بازیابی موارد جستجو شده توسط کاربر می‌گردد.

سؤال هشتم: میزان تطابق پیشینه‌های کتابشناختی با قواعد انگلوآمریکن به تفکیک سال‌های مورد بررسی چگونه است؟

با مقایسه پیشینه‌های سال‌های مختلف و بررسی‌های به عمل آمده بر روی پیشینه‌های کتابشناختی که دارای خطاهایی در نواحی مورد بررسی بوده و پیشینه‌هایی که هیچ خطایی در نواحی توصیف مورد بررسی نداشتند و همچنین در پاسخ به سؤال هشتم این پژوهش، نتایج زیر حاصل شد.

جدول 9. تعداد پیشینه‌های صحیح و دارای ایراد در نواحی مورد بررسی

سال مورد پژوهش	جامعه آماری مورد پژوهش	پیشینه‌های صحیح	درصد پیشینه‌های صحیح	پیشینه‌های دارای ایراد	درصد پیشینه‌های دارای ایراد
1384	380	124	32/63	256	67/37
1385	380	118	31/05	262	68/95
1386	380	113	29/73	267	70/27
1387	380	103	27/1	277	72/9
1388	382	130	34/03	252	65/97
جمع کل	1902	588	31 %	1314	69%

در مجموع 1902 پیشینه، تعداد 1314 پیشینه کتابشناختی و به میزان 69 درصد دارای خطاهایی در نواحی توصیف خود بوده‌اند و تعداد 588 پیشینه کتابشناختی و به میزان 31 درصد هیچ خطایی در نواحی توصیف مورد بررسی خود نداشته‌اند.

با یک دید کلی به جدول فوق می‌توان دریافت که تعداد پیشینه‌های دارای ایراد و صحیح در سال‌های مورد مطالعه تفاوت چندانی با هم نداشته‌اند. چنانچه کمترین پیشینه‌های دارای ایراد در سال 1388 با 65/97 درصد و بیشترین پیشینه‌های دارای ایراد در سال 1387 با 72/9 درصد دیده شد.

میزان انطباق فهرستنویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84 - 88) با AACR2

سؤال نهم: قواعد فهرستنویسی انگلوآمریکن به چه میزان در پیشینه‌های کتابشناختی کتابخانه ملی رعایت شده است؟
 با بررسی 1902 فهرست برگه کتاب‌های فارسی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران از پایگاه کتابشناسی ملی (لوح فشرده) در نواحی مختلف توصیف مشخص گردید که مطابق جدول 10، به طور کل در 82 درصد موارد صحیح عمل شده و در 18 درصد موارد صحیح عمل نشده است.
 جدول 10. میانگین درصد صحت و خطای فهرستنویسی توصیفی در ناحیه‌های مورد

بررسی

ردیف	ناحیه	صحت	خطا
1	عنوان و شرح پدیدآور	87/37	12/63
2	ویرایش	89/75	10/25
3	وضعیت تشریح	96/3	3/7
4	مشخصات ظاهری	77/9	22/11
5	فروستها	80/29	19/17
6	یادداشت	59/85	40/15
	جمع	82	18

در این میان ناحیه وضعیت نشر دارای بیشترین درصد صحت (96/3 درصد) و کمترین درصد خطا (3/7 درصد) و ناحیه یادداشت دارای کمترین درصد صحت (59/85 درصد) و بیشترین درصد خطا (40/15 درصد) بوده است.
 این پژوهش به بررسی نواحی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی موجود در لوح فشرده کتابشناسی ملی پرداخته است. با توجه به میزان تطابق و عدم تطابق فهرستنویسی نواحی توصیفی با قواعد انگلوآمریکن و بررسی تفاوت و میزان خطا در سال‌های مختلف فرضیه‌های ذیل قابل پیش‌بینی بود لذا برای تأیید یا رد این فرضیه‌ها آزمون‌های دو انجام شد. اکنون با توجه به این موارد، به بررسی آزمون فرضیه‌های پژوهش می‌پردازیم.

آزمون فرضیه‌ها :

در این پژوهش دو فرضیه مطرح شده است که در ادامه به بررسی آنها پرداخته می‌شود:
 فرضیه اول - فهرستنویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی موجود در لوح-فشرده کتابشناسی ملی ایران بیش از 50 درصد با قواعد انگلوآمریکن مطابقت دارد.
 با توجه به مقدار خی‌دو محاسبه شده برای بررسی صحت فهرستنویسی نواحی توصیفی با قواعد انگلوآمریکن که در جدول 7 آمده، می‌توان نتیجه

گرفت میان میزان صحت فهرستنویسی در نواحی مورد مطالعه تفاوت معنی‌داری وجود دارد، که این نتیجه فرضیه اول پژوهش را تأیید می‌کند. به طوری که صحت در ناحیه یادداشت به طور معنی‌داری کمتر از حد استاندارد و در وضعیت نشر بیشتر از حد استاندارد است. در سایر نواحی کیفیت صحت برابر با قواعد انگلوآمریکن است.

میزان انطباق فهرستنویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در
لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84 - 88) با AACR2

فرضیه دوم - میان میزان خطای فهرستنویسی در سال‌های مختلف اختلاف معناداری وجود دارد.

همچنین با توجه به این که مقدار خیدو (0/92) محاسبه شده برای بررسی میزان خطا در سال‌های مورد مطالعه معنی‌دار نیست، بنابراین نتیجه فوق نشان می‌دهد که میزان خطا در سال‌های مورد مطالعه تفاوت معنی‌داری از لحاظ آماری ندارد و میزان خطا در این سال‌ها به یک میزان است. به این ترتیب فرضیه دوم پژوهش مورد تأیید قرار نمی‌گیرد و رد می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

آنچه که از یافته‌های پژوهش می‌توان دریافت این است که 31 درصد از پیشینه‌های کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران طی سال‌های مورد بررسی در پژوهش حاضر دارای هیچ خطایی در نواحی توصیف نبوده‌اند و 69 درصد از پیشینه‌های کتابشناختی دارای خطاهایی در نواحی توصیف می‌باشند. اگرچه با بررسی‌های به عمل آمده بر روی تک تک نواحی توصیف در فهرست برگه‌های کتاب‌های فارسی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران این نتیجه استنباط می‌شود که درصد صحت در کار فهرستنویسی توصیفی بیشتر از درصد خطا است.

نتایج یافته‌های شعبانی، محفوظی و سعادت (Shabani; Mahfoozi ; Saadat, 2009) نشان داد که فهرستنویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی در 83/76 درصد موارد صحیح عمل شده، و در 16/24 درصد موارد صحیح عمل نشده است. بر این اساس وضعیت فهرستنویسی تحلیلی و رده‌بندی کتاب‌های عربی کتابخانه ملی را در سطح مطلوبی ارزیابی کرده است. یافته‌های این پژوهش نیز نشان می‌دهد که فهرستنویسی توصیفی کتاب‌های فارسی در 82 درصد موارد صحیح عمل شده و در 18 درصد موارد صحیح عمل نشده است. نتایج برگرفته از یافته‌های حاصل نشان می‌دهد که در این میان ناحیه وضعیت نشر دارای بیشترین درصد صحت (96/3 درصد) و کمترین درصد خطا (3/7 درصد) و ناحیه یادداشت دارای کمترین درصد صحت (59/85 درصد) و بیشترین درصد خطا (40/15 درصد) بوده است.

عزیزیان (Azizian, 2007) در پژوهش خود دریافته است که در خصوص میزان همگونی عنوان میان عناصر اطلاعاتی فیپا با کتاب‌های منتشر شده، همگونی 85 درصدی وجود دارد، که با نتایج مشابهی که در عنصر عنوان در پژوهش حاضر به دست آمده است همخوانی دارد.

پژوهش ربیعی و باب الحوائجی (Rabiei, Babolhvaeji, 2011) نشان می‌دهد که بیشترین همگونی در مقایسه عناصر اطلاعاتی در پیشینه‌های فهرستنویسی پیش از انتشار (فیپا) و فهرستنویسی پس از انتشار (فاپا) کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران به ترتیب در عناصر اطلاعاتی سرشناسه با 98/9 درصد، عنوان با 86/7 درصد و وضعیت نشر با 63/1 درصد و کمترین همگونی

در عنصر مشخصات ظاهری با $37/2$ درصد بوده است که با نتایج برگرفته از یافته‌های پژوهش حاضر در میزان صحت عناصر فوق با قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن مشابَهت دارد.

به طور کلی، با ملاحظه نتایج یافته‌های فهرست‌نویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی کتاب‌های فارسی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران می‌توان دریافت که درصد صحت در کار فهرست‌نویسی توصیفی در نواحی مختلف توصیف بیشتر از درصد خطا است، به ویژه اینکه یافته‌های آزمون خرد و در بررسی صحت فهرست‌نویسی در نواحی مختلف توصیف نشان دهنده آن است که درصد صحت در تمامی نواحی به جز ناحیه یادداشت‌ها بالاتر از درصد خطا است. بنابراین، وضعیت فهرست‌نویسی توصیفی کتاب‌های فارسی کتابخانه ملی به طور نسبی در سطح مطلوبی ارزیابی می‌شود، هرچند که ضرورت اصلاح اندک خطاهای موجود نیز باید جدی گرفته شود.

از تحلیل یافته‌های به دست آمده در ناحیه یادداشت‌ها می‌توان به این نتیجه دست یافت که؛ کم دقتی و یا احیاناً کوتاهی فهرست‌نویسان کتابخانه ملی در آوردن عناصر توصیف در این ناحیه به طور وضوح نمایان است. به خصوص اینکه با کمی دقت می‌توان دریافت که کتاب‌ها بعد از فایا (فهرست‌نویسی پس از انتشار) با دقت تصحیح نشده‌اند و اگر صفحات کتاب در حین انتشار تغییر یافته و این تغییر در صفحات کتابنامه نیز تأثیر گذاشته و یا نمایه و یا واژه‌نامه به کتاب افزوده شده است، این تغییرات در تصحیح اطلاعات در حین فایا با دقت اعمال نشده است.

همچنین با توجه به بررسی‌های به عمل آمده در ارتباط با میزان مراعات ثبت املای صحیح کلمات، جا افتادگی‌ها، پیوسته نویسی‌ها و جدانویسی‌های کلمات در نواحی توصیف، نتایج میانگین درصد خطای فهرست‌نویسی توصیفی در عدم رعایت موارد فوق در ناحیه عنوان و شرح پدیدآور $7/23$ درصد، در ناحیه یادداشت $3/05$ درصد، در ناحیه وضعیت نشر $3/99$ درصد، در ناحیه فروست‌ها $0/55$ درصد خطا و در ناحیه‌های ویرایش و مشخصات ظاهری خطایی دیده نشد، اما با توجه به اینکه بیشترین درصد خطا ($7/23$ درصد خطا) در عدم رعایت فواصل لازم بین کلمات، اشتباه‌های املائی، جا افتادگی و آوردن کلمات اضافه در ناحیه عنوان و شرح پدیدآور است و از آنجا که این ناحیه یکی از پرکاربردترین نواحی در جستجوی منابع توسط کاربران و کتابداران برای بازبینی و انتقال پیشینه‌های کتابشناختی از لوح‌فشرده به نرم‌افزارهای کتابداری کتابخانه‌ها است، لذا این معایب باعث اختلالات عمده‌ای در بازیابی پیشینه‌ها و عدم بازیابی مدارک مورد جستجو می‌شود.

بدین ترتیب پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی می‌توان در نظر گرفت
- بررسی کیفیت فهرست‌نویسی توصیفی و تحلیلی کتاب‌ها در پورتال کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

میزان انطباق فهرستنویسی توصیفی پیشینه‌های کتابشناختی کتاب‌های فارسی موجود در
لوح‌فشرده کتابشناسی ملی ایران (84 - 88) با AACR2

- انجام پژوهشی در زمینه بررسی کیفیت فهرستنویسی توصیفی و تحلیلی کتاب‌های کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در مقایسه با کتابخانه‌های دانشگاهی، تخصصی و عمومی
- بررسی میزان بهره‌گیری کتابخانه‌های دانشگاهی، تخصصی و عمومی از رکوردهای کتابشناختی کتابخانه ملی و مقایسه آن‌ها با یکدیگر
- بررسی میزان تبحر و آشنایی فهرستنویسان و متخصصان فهرستنویسی کتابخانه ملی با اصول، روش‌ها و قواعد فهرستنویسی

منابع:

- Azizian, nargeskhatun (2007). Assimilation of information published on the cataloging of the National library during 1370-1380. *Fasnameh anjoman asar va mafakher farhangi*, 7 (2) [In Persian]
- Beall, J. , Kafadar, K. (2004). The effectiveness of copy cataloging at eliminating typographical errors in shared bibliographic records. *Library resources & technical services*, 48 (2). Retrieved September 17, 2012 from :<http://www.eprints.rclis.org/handle/10760/9297>
- Fattahi, R. (2007). The ideals and reality: Analysis of the main challenges and approaches to organizing information Present. *Fasnameh ketabdari va Ettelaesani*, 10 (4), 5 [In Persian]
- Fotuhi, nushzad (2000). Assessment of Cataloguing-in-Publication in Iran . *Master Thesis in Library and Information Science Islamic Azad University science and research branch* [In Persian]
- Hajzeinolabedini, Mohsen & etc. (2000) . Analysis and evaluation of the national bibliographic database . Computerized catalogs: Application Development: *Conference Proceedings ... . Mashhad: Ferdowsi University of Mashhad* [In Persian]
- Mansurfar, k. (2010). *Advanced statistical methods*. Tehran: Tehran University, publication [In Persian]
- Neshat, N. (2001). Consistency between cataloguer and cataloging in field of Iranian Studies Tehran University Libraries and research centers to National library . *PhD Thesis in Library and Information Science Islamic Azad University science and research branch* [In Persian]
- Rabiei, M. ; Babolhavaeji, F. (2011). A Comparison of Informational Elements in the Records of Cataloguing-in-Publication and Cataloguing-After-Publication in the National Library and Archives of I. R. Iran: Similarities and Differences. *FASLNAME-National Library*, 22 (85), 147-162 [In Persian]

- Shabani, A; Mahfoozi, M ; Saadat, R. (2009). Studying the Quality of Analytic Cataloging and Classification of Arabic Books in National Library & Archives of IR of Iran during 2001-2007. *Tahgigate Ettelareshani va ketabkhnehaye omumi*, 16 (60), 45-61 [In Persian]
- Taylor, Ariene. C. (1986). *Accuracy of lecopy: a comparison between copy that bayan as CIP and other LC cataloging*. Library resources and technical services. 30 (4)
- Zarezadeh, F. (2002). BibliographicrelationshipsincatalogingBibliographyofIran.*FASLNAME-National Library*, 13 (4), 20-29 [In Persian]

